

ชีวประชาสังคมกับพันธกิจพัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย

เสียงหลังแล้งน้ำ แก้น้ำในประทศไทย

ปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับน้ำของประเทศไทย นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนทั่วประเทศแทบทุกปี ทั้งปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งเป็นเวลานาน การเกิดน้ำท่วมในฤดูฝน นอกจากนั้นคุณภาพน้ำตามแหล่งน้ำต่างๆ ของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทก็เริ่มเน่าเสีย ฯลฯ

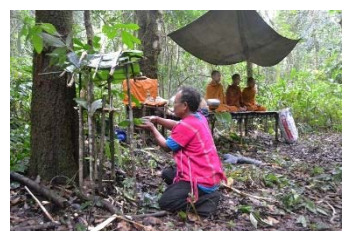
สิ่งสำคัญที่สุดก่อนจะมีแผนยุทธศาสตร์ใหญ่โต หรือมาตรการแก้ไขปัญหาระดับชาติ ควรจะมีการ “เหลียวหลัง” เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ถึงสาเหตุและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาน้ำ ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพของแต่ละท้องถิ่นที่ความผันแปรของธรรมชาติ ตลอดจนการกระทำของสังคมที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น เพื่อจะได้ร่วมกัน “แลหน้า” กำหนดมาตรการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแก้ปัญหา โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ เอกชน ตลอดจนประชาชนในท้องถิ่นที่ประสบปัญหา

ปัญหาน้ำส่วนใหญ่ มักจะเกิดจากการกระทำของมนุษย์มากกว่าสาเหตุจากธรรมชาติ ทั้งการบุกรุกแผ้วถางป่าไม้ อันเป็นทรัพยากรหลักของพื้นที่ต้นน้ำ ลำธาร การเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม เช่น การขยายตัวของเขตชุมชนรุกล้ำ

ทางน้ำ ขาดการบำรุงรักษาขุดลอกแม่น้ำ บางพื้นที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น มีพื้นที่การเกษตรและอุตสาหกรรมกว้างใหญ่ มักสูบน้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ ขึ้นมาใช้ในปริมาณมาก

และในช่วงนี้ ประเทศไทยก็กำลังประสบปัญหาภัยแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลเป็นระยะเวลานานกว่าปกติ ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค พืชขาดน้ำผลผลิตที่ได้มีคุณภาพต่ำ ซึ่งปัญหาที่ตามมาคือ ผลผลิตทางการเกษตรลดลงไม่เพียงพอต่อการบริโภค ทำให้สินค้าบางอย่างขาดแคลน มีราคาสูงสูงขึ้น ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีพ รวมถึงด้านเศรษฐกิจและสังคม

ในส่วนของคุณ์พัฒนาอนามัยพื้นที่สูง กรมอนามัย มีภารกิจหลักในการดูแลเรื่องสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมในกลุ่มชาวไทยภูเขา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งต้นน้ำลำธารของประเทศไทย โดยได้รับผิดชอบดำเนินการโครงการวิจัยการมีส่วนร่วมขององค์กรและชุมชนชาวไทยภูเขาในการพัฒนาคุณภาพน้ำประปาภูเขา ณ บ้านห้วยหมาก-กลาง ต.ห้วยโป่ง อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน นอกจากส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังร่วมกับชุมชนในการพัฒนาเครื่องกรองน้ำระบบครัวเรือนรูปแบบทรายกรองช้า ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในเรื่องน้ำบริโภค รวมถึงส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ ทั้งการสร้างฝาย การปลูกป่า การตั้งกฎกติกาชุมชนเรื่องการใช้น้ำอย่างพอเพียง การบวชป่าเพื่อสงวนพื้นที่ป่าต้นน้ำไม่ให้ใครเข้าไปใช้ประโยชน์ใดๆ ทั้งห้ามตัดต้นไม้ ห้ามล่าสัตว์ หรือแม้กระทั่งหาของป่า ซึ่งปัจจุบันชุมชนห้วยหมาก-กลาง มีพื้นที่อนุรักษ์ป่าไม้จากการบวชป่ามากถึง 500 ไร่ อันเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำที่ใสสะอาด

วิถีชีวิตชาวไทยภูเขาหลายชนเผ่าในประเทศไทย ล้วนมีวัฒนธรรมอันงดงาม แตกต่างกันไป แต่ส่วนใหญ่จะดำรงชีวิตอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ พึ่งพาอาศัย ป่าไม้ แหล่งน้ำ อย่างเห็นคุณค่า ด้วยความศรัทธาและภูมิปัญญาในการอนุรักษ์ป่าที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งคนรุ่นใหม่หลายคนอาจมองว่าเป็นวิถีชีวิตที่ล้าหลัง แต่หากรู้จักศึกษา และนำส่วนดีมาปรับใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรภายในประเทศให้เกิดความเหมาะสม และส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้และดูแลทรัพยากรต่างๆ อย่างเห็นคุณค่า ย่อมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรของประเทศไทย 😊